

GENERÁLNE RIADITEĽSTVO PRE VNÚTORNÉ POLITIKY
TEMATICKÁ SEKCIA B: ŠTRUKTURÁLNA A KOHÉZNA POLITIKA

KULTÚRA A VZDELÁVANIE

VÝSKUM REALIZOVANÝ PRE VÝBOR CULT
– MENŠINOVÉ JAZYKY A VZDELÁVANIE:
NAJLEPŠIE POSTUPY A ÚSKALIA

ZHRNUTIE

Abstrakt

Obsahom tejto správy je podrobná porovnávací analýza trinástich prípadových štúdií z oblasti jazykov, ktorá má ponúknuť prehľad o situácii menšinových jazykov vo vzdelávaní v Európe. Sú v nej naznačené najlepšie postupy a zdôraznené výzvy, s ktorými sa stretávajú menšinové jazyky vo vzdelávaní. Osobitná pozornosť sa venuje odbornému vzdelávaniu a kariérnym vyhliadkam. V správe sa tiež uvádzajú odporúčania pre EÚ, pokiaľ ide o spôsob podpory menšinových jazykov vo vzdelávaní.

Tento dokument si vyžiadal Výbor pre kultúru a vzdelávanie Európskeho parlamentu.

AUTORI

Rixt VAN DONGERA, MA, Mercator European Research Centre
Drs. Cor VAN DER MEER, Mercator European Research Centre
, Richt STERK, MA, Mercator European Research Centre

Pod'akovanie

Autori by radi poďakovali Ramziè Krolovej-Hageovej, MA, Jorritovi Huizingovi, MA, a Marlous Visserovej, MA, za ich pomoc a cenné pripomienky počas celej prípravy štúdie. Okrem toho by sme sa chceli poďakovať viacerým odborníkom, s ktorými sme viedli rozhovory v rámci projektu, za ich hodnotné myšlienky a príspevky.

ZODPOVEDNÝ ADMINISTRÁTOR ZA TEMATICKÚ SEKCIU

Administrátor pre parlamentný výskum: Michaela FRANKE
Projektová a publikačná výpomoc: Virginija KELMELYTE
Tematická sekcia B: Štrukturálna a kohézna politika
Európsky parlament
B-1047 Brusel
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

JAZYKOVÉ VERZIE

Originál: EN

O VYDAVATEĽOVI

Ak chcete kontaktovať tematickú sekciu alebo odoberať jej mesačný bulletin, píšete na:
Poldep-cohesion@ep.europa.eu

Text bol dokončený vo februári, 2017.
© Európska únia, 2017.

Tento dokument je dostupný na internete na adrese:
<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

DISCLAIMER

Stanoviská uvedené v tomto dokumente sú výlučne v zodpovednosti autora a nepredstavujú bezpodmienečne oficiálne stanovisko Európskeho parlamentu.

Reprodukcia a preklad na nekomerčné účely sú povolené v prípade, že je uvedený zdroj a vydavateľ je o tom vopred informovaný a dostane kópiu.

ZHRNUTIE

Hlavné závery

Táto správa vychádza z preskúmania príslušných právnych predpisov a literatúry spojeného s podrobnou porovnávacou analýzou trinástich prípadových štúdií. Uvádza sa v nej množstvo kľúčových záverov, ktoré majú rozhodujúci význam pre dôkladné pochopenie najlepších postupov a úskalí v súvislosti s regionálnymi a menšinovými jazykmi vo vzdelávaní. Najdôležitejšie závery možno zhrnúť takto:

- Neexistuje najlepší postup, ktorý by sa dal univerzálne použiť pre všetky menšiny.
- Tým, že štát uzná jazyk ako ďalší úradný jazyk alebo ako úradný jazyk štátu, zaväzuje sa prijať konkrétne opatrenia na ochranu a podporu tohto jazyka.
- Nevyhnutné opatrenia, ktoré boli dohodnuté, musí vykonávať národný štát.
- Inštitucionálna podpora a jazykové plánovanie majú z hľadiska menšinového vzdelávania zásadný význam.
- Všeobecne rozšíreným problémom vo vzdelávaní v jazyku menšín, ktorý treba riešiť, je dostupnosť kvalitných učebných materiálov a kvalifikovaných učiteľov ovládajúcich menšinový jazyk.

Za najčastejšiu výzvu vo vzdelávaní v jazyku menšín sa všeobecne považuje dostupnosť kvalitných učebných materiálov a odbornosť učiteľov menšinového jazyka. Na problémy menšín síce neexistuje univerzálne riešenie, táto správa však ponúka množstvo všeobecných odporúčaní pre ďalší rozvoj a podporovanie menšinových jazykov.

Treba poznamenať, že hlavnú zodpovednosť za vykonávanie zásadných opatrení na zlepšenie kvality vzdelávania v menšinovom jazyku nesie národný štát. Národný štát sa môže zaviazat k ďalšej podpore a rozvoju svojich menšinových jazykov tým, že daný jazyk (dané jazyky) uzná za ďalší úradný, resp. za úradný štátny jazyk a/alebo v súvislosti s daným jazykom (jazykmi) ratifikuje Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov. Inštitucionálna podpora a jazykové plánovanie sú totiž kľúčovými prvkami podpory, ktoré môže národný štát poskytnúť.

Odporúčania

Odporúčania, ktoré možno vyvodit' z porovnávej analýzy prípadových štúdií (príloha 2), sa sústreďujú na celý rad otázok. Na základe preskúmania, ktorému sa venuje kapitola 1 tejto správy, a analýzy uvedenej v kapitole 2 sa v správe formulujú tieto odporúčania pre Európsku úniu a jej členské štáty:

- zachovať a podporovať programy zamerané na výmenu skúseností a najlepších postupov v oblasti regionálnych a menšinových jazykov v Európe;
- podporovať celounijný výskum v oblasti vzdelávania, učenia jazykov a modelov výučby vo viacjazyčnom kontexte;
- motivovať na rozvoj kvalitatívneho učebného materiálu v menšinových jazykoch pre všetky vzdelávacie stupne;
- podporovať stabilné vzťahy medzi krajinami, najmä v pohraničných regiónoch, kde sa hovorí oboma jazykmi;
- vypracovať medzinárodný systém odmien, ktorý bude učiteľov motivovať na získanie odbornosti na výučbu vo viacjazyčných triedach;
- šíriť osvetu o viacjazyčnosti v celej Európe;
- motivovať členské štáty, aby ratifikovali legislatívne rámce v záujme náležitého právneho uznania jazykov;
- vykonávať jazykové plánovanie ako dlhodobú kľúčovú otázku v štátnej politike;

- motivovať členské štáty, aby zabezpečili kontinuálnosť učenia v menšinových jazykoch od predškolského vzdelávania až po vysokoškolské vzdelávanie.

Podklady k týmto návrhom a podrobnejší opis s vysvetlením odporúčaní nájdete v kapitole 3.

Kontext

V Európe je veľa menšinových jazykov, pričom každý z nich sa z vnútroštátneho či regionálneho hľadiska nachádza v inej situácii. Neexistujú presné definície pojmov „menšina“ a „menšinový“ jazyk. Na účely tejto správy sme sa rozhodli riadiť definíciou použitou v Európskej charte regionálnych alebo menšinových jazykov a sústrediť sa len na jazyky, ktoré na konkrétnom území štátu tradične používajú jeho štátni príslušníci. Z praktického hľadiska to znamená, že nezohľadňujeme jazyky používané skupinami, ktoré do Európy alebo v jej rámci migrovali v posledných desaťročiach.

Podľa zásady subsidiarity sa otázky menšinových jazykov vo vzdelávaní musia riešiť na vnútroštátnej úrovni, niekedy dokonca na regionálnej úrovni. Nesmieme však ignorovať ani medzinárodný, konkrétne európsky vplyv na túto problematiku. Množstvo krajín na európskom kontinente podpísalo a ratifikovalo Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov a Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, ktoré tieto krajiny zaväzujú prijať príslušné opatrenia na ochranu a zlepšovanie situácie svojich národnostných menšín a jazykov. V oboch prípadoch ide o právne záväzné nástroje Rady Európy, pričom najmä charta sa veľmi konkrétne zameriava na práva v oblasti vzdelávania, na ktoré majú menšiny podľa charty nárok. Vplyv týchto dvoch nástrojov, príslušných chárt EÚ, napr. Charty základných práv Európskej únie, a podpora, ktorú môže Európska únia vyjadriť napríklad začatím výskumu alebo projektov, ktoré nabádajú na spoluprácu medzi rôznymi oblasťami súvisiacimi s menšinovými jazykmi, majú mimoriadny význam v rámci diskusií o menšinových jazykoch vo vzdelávaní.

Hlavným cieľom tohto výskumného projektu je poskytnúť jasný prehľad o situácii trinástich európskych menšinových jazykov, najmä pokiaľ ide o úlohu menšinových jazykov vo vzdelávaní. Správa obsahuje aj kapitolu o kontextuálnych otázkach vrátane použitej definície menšinových jazykov, opisu príslušných medzinárodných dohôd a vývoja situácie na úrovni EÚ. Dôležité je uvedomiť si, že už existuje rozsiahly rámec na ochranu a podporu regionálnych jazykov.

Trinásť vybraných prípadov je porovnávaných na základe ich „najlepších postupov“ a „výziev“. Hoci je jazyková situácia v každom regióne špecifická, výmena najlepších postupov môže byť veľmi prínosná a mnohému sa dá poučiť aj z výziev, ktorým čelia druhej strane. Zohľadňuje sa aj úloha, ktorú v tomto smere môže zohrávať EÚ.

Metodika

Na túto štúdiu sa použila metodika písania komplexných prípadových štúdií pre všetky vybrané jazyky. Zdrojom informácií bola najmä séria spisov s názvom Regional Dossiers, ktorú vypracovalo výskumné stredisko Mercator Research Centre, doplnená o rozhovory s odborníkmi z rôznych európskych regiónov (príloha 1). Tieto rozhovory doplnili prehľad spomínaných prípadových štúdií a pomohli získať podrobnejšie informácie, napríklad o konkrétnych jazykových situáciách a kariernom vývoji. S cieľom poskytnúť komplexný rámec, do ktorého možno zasadiť túto správu a jej výsledky, sa vykonalo rozsiahle preskúmanie príslušných právnych predpisov, literatúry a európskych projektov.